

گذشته چراغ راه آینده است

تاریخ ایران در فاصله دو کودتا

۱۳۳۲-۱۲۹۹

پژوهش از جامی

فهرست

- آغاز سخن ۹
۱. اشغال نظامی ایران به وسیله متفقین ۱۱
- اوضاع جهان در آستانه اشغال نظامی ایران ۱۱
- دنیا پس از جنگ جهانی اول ۱۱
- اروپا در چنگال فاشیسم ۱۶
- نقشه آلمان برای تصرف خاورمیانه و نفوذ به خلیج فارس ۱۸
- وضع دشوار اتحاد جماهیر شوروی ۲۰
- اوضاع اقتصادی و سیاسی ایران در دوران حکومت رضاشاه ۲۳
- اوضاع اقتصادی ۲۳
- ساختمان راه آهن سراسری ایران ۲۹
- الغای امتیاز دارسی و تمدید امتیاز نفت جنوب ۳۱
- سابقه اختلاف با شرکت نفت انگلیس و ایران و ادامه آن تا انعقاد قرارداد جدید ۳۴
- اوضاع سیاسی ۴۶
- کودتای سوم حوت (اسفند) ۱۲۹۹ شمسی، سرآغاز به قدرت رسیدن رضاشاه پهلوی .. ۴۶
- سید ضیاءالدین کی بود؟ ۵۱
- سیاست خارجی نزدیکی به آلمان نازی ۶۸
- ستون پنجم آلمان در ایران ۶۹
- هدفهای استراتژیک متفقین در ایران ۷۸
۲. سقوط دیکتاتوری رضاشاه و برقراری آزادی نسبی ۸۳
- سوم شهریور و حوادث آن ۸۳
- استعفای رضاشاه و کناره گیری او از سلطنت ۸۷
- املاک اختصاصی، ثروت و منابع درآمد رضاشاه ۹۵
- مطبوعات و سقوط دیکتاتوری ۱۱۰

انتخابات دوره پانزدهم مجلس شورای ملی	۴۵۰
رد موافقتنامه نفت ایران و شوروی	۴۵۳
تشدید رقابت انگلستان و آمریکا در ایران	۴۵۹
محمدرضا شاه پهلوی در صحنه سیاست	۴۶۴
افزایش فشار و اختناق و خطر برقراری دیکتاتوری - اوج مبارزات ملی ضد استعماری	۴۷۲
حادثه ۱۵ بهمن ۱۳۲۷	۴۸۴
بهره‌برداریه‌ای سیاسی از حادثه ۱۵ بهمن	۴۸۷
۹. نهضت مردم ایران برای ملی کردن نفت در سراسر کشور	۴۹۹
رد قرارداد الحاقی «گس - گلشائیان» و تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور	۴۹۹
ترویرزم‌آرا و انعکاس خبر ملی شدن صنعت نفت در جهان	۵۱۳
حسین علاء عامل سرشناس انگلستان در مقام نخست‌وزیری	۵۲۰
حزب توده ایران و مبارزه برای «ملی کردن صنعت نفت در سراسر کشور»	۵۲۵
جبهه ملی از نظر حزب توده ایران	۵۲۷
روش حزب توده ایران در مبارزه برای «ملی کردن صنعت نفت در سراسر کشور»	۵۳۱
۱۰. دکتر مصدق پر سریر قدرت	۵۴۱
دکتر مصدق کی بود؟	۵۴۱
کوشش دکتر مصدق برای اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت	۵۴۵
این حادثه خونین چگونه بوجود آمد؟	۵۵۰
قیام ملی سی‌ام تیر و نخست‌وزیری مجدد دکتر مصدق	۵۷۲
تشدید فعالیت مشترک انگلیس و آمریکا و ارتجاع داخلی برای سرکوبی نهضت ملی ایران	۵۹۵
۱۱. کودتای ۲۸ مرداد و شکست نهضت ملی - استقرار دیکتاتوری نظامی در ایران	۶۲۳
مسئولیت جبهه ملی در شکست نهضت ملی ایران	۶۲۸
مسئولیت حزب توده ایران در شکست نهضت ملی ایران	۶۳۱
۱۲. کشور ما پس از کودتای ۲۸ مرداد	۶۵۱
نمایه کسان و نسبتها	۶۶۷
نمایه جایها، گروهها و موضوعات	۶۸۱
نمایه کتب و نشریات	۶۹۱

آغاز سخن

«ما باید از آن چیزهایی سخن به میان آوریم که همه می‌دانند و کسی را یارای گفتن آن نیست.»
تولستوی
از نامه او به کنگره صلح استکهلم

اوج نوین جنبش آزادی در کشور ما پس از سالهای تلخ تجربه و آزمایش، نامرادیها و ناکامیهای مکرر نهضت آزادی ایران به قیمت از دست رفتن نسلی از برگزیده‌ترین و شایسته‌ترین فرزندان خلق - که به واقع بزرگترین ثروت ملی ما بودند - و تشدید فشار و اختناق کم نظیر و توانفرسایی از جانب ارتجاع داخلی و امپریالیسم بر مردم ستمکش ما بحق می‌بایست مبارزین راه آزادی کشور را به این نتیجه برساند که برای پیروزی بر دشمنان آزادی خلق و سرسپردگان استعمار و اجتناب از ناکامیهای دیگر داشتن مشی صحیح انقلابی - مشی‌ای که به اتکاء تجربیات انقلابی - تاریخی کشور ما و دستاوردهای ملل سراسر جهان در راه نیل به آزادی و دموکراسی و استقلال تنظیم گردد - ضرورتی قطعی و حیاتی است.

برای داشتن چنین مشی صحیح انقلابی باید قبل از همه دورنمای کم و بیش روشنی از مبارزات گذشته مردم کشور در برابر مبارزین قرار گیرد، تا راه آینده را روشن سازد. بدون آموختن تجارب و سنن انقلابی رهروان آزادی مردم این سرزمین، بدون بررسی نسبتاً جامعی از گذشته و آگاهی از نکات مثبت و منفی فعالیت گذشتگان، مبارزین امروز نمی‌توانند ادامه دهندگان واقعی مبارزه پیشینیان باشند. حال آنکه ریشه نهال آزادی که امروز در بطن اجتماع ما رشد می‌کند در گذشته ما، در تاریخ ماست. و نهالی که پیوند خویش را با ریشه‌اش بگسلد، محکوم به زوال و نیستی است.

طی ربع قرن اخیر کسانی که این مسئولیت اساسی را به گردن داشته و برای انجام آن امکان و فرصت کافی نیز دارا بوده‌اند، خواه به اقتضای منافع شخصی و خواه به مراعات منافع دیگران، نه فقط از روشن ساختن حوادث و مبارزات گذشته و افشاء حقایق اجتناب نموده‌اند بلکه در مواردی به تحریف حقایق و جعل تاریخ نیز پرداخته‌اند.

لذا این وظیفه به گردن کسانی می‌افتاد که مسئولیت تاریخی خود را در برابر نسل حاضر و مبارزان